

Vec C-87/22

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

9. február 2022

Vnútroštátny súd:

Landesgericht Korneuburg

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

4. január 2022

Odvolať:

TT

Odporkyňa v odvolacom konaní:

AK

[omissis]

RAKÚSKA REPUBLIKA

LANDESGERICHT KORNEUBURG (Krajinský súd Korneuburg)

Landesgericht Korneuburg (Krajinský súd Korneuburg) ako odvolací súd [omissis] v konaní vo veci zverenia maloletých detí 1. V*** T*** a 2. M*** T***, obe narodené **. **. 20**, do osobnej starostlivosti, na základe odvolania, ktoré podal otec [omissis] T** T* [omissis] proti uzneseniu Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresný súd Bruck an der Leitha, Rakúsko) z 2. novembra 2021, [omissis] vydal toto

uznesenie

I. Súdnemu dvoru Európskej únie sa podľa článku 267 ZFEÚ predkladajú nasledujúce prejudiciálne otázky:

1. Má sa článok 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243), vykladať v tom zmysle, že žiadosť členského štátu, ktorého súdy majú právomoc vo veci samej, v prípade, že podľa jeho názoru je súd iného členského štátu, vo vzťahu ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu, vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci alebo jej časti, aby tento súd prevzal právomoc, je prípustná aj vtedy, keď je týmto iným členským štátom členský štát, v ktorom dieťa nadobudlo obvyklý pobyt po neoprávnenom premiestnení?

2. V prípade, ak je odpoveď na prvú otázku kladná:

Má sa článok 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243), vykladať v tom zmysle, že kritériá presunu právomoci, ktoré sú v ňom uvedené, sú upravené taxatívne, pričom nie sú potrebné ďalšie kritériá so zreteľom na začaté konanie podľa článku 8f Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980?

[omissis]

ODÔVODNENIE:

V*** a M*** sú nemanželské deti rodičov [omissis] A*** K*** a [omissis] T*** T***. Rodičia a deti sú slovenskými občanmi. Deti sa narodili na Slovensku. Podľa slovenského práva sa obe deti nachádzajú v spoločnej osobnej starostlivosti oboch rodičov.

Otec je samostatne zárobkovo činnou osobou a pracuje v Bratislave. Matka pracuje ako farmaceutka tiež v Bratislave. Obe deti po svojom narodení žili so svojimi rodičmi najprv na Slovensku a na jar roku 2014 sa presťahovali do Rakúska.

Obe deti navštevovali v roku 2014 približne jeden a pol mesiaca detské jasle a potom materskú školu v Hainburgu an der Donau (Rakúsko). Od roku 2017 navštevujú obe deti školu v Bratislave. Jeden z rodičov ich pred začiatkom školského vyučovania odviezol autom z miesta ich bydliska v Rakúsku do školy v Bratislave a po skončení pobytu v školskom klube detí ich odviezol späť do domu v Rakúsku. V tomto dome sa deti pripravovali na ďalší deň školského vyučovania, spolu s rodičmi sa navečerali a okolo 20:00 hod. išli opäť spať.

Deti ovládajú len niekoľko slov v nemeckom jazyku. Ich materinským jazykom je slovenčina a s rodičmi a starými rodičmi sa rozprávajú po slovensky.

Rodičia sa v januári 2020 rozišli. Deti žijú od júla 2020 so svojou matkou v Bratislave.

Súbežne s konaním o návrate podľa článku 8f [Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980, ďalej len „Haagsky dohovor“], ktoré sa medzitým začalo na Okresnom súde Bratislava I (Slovensko) [omissis], otec podal na prvostupňovom súde návrh na zverenie oboch detí do jeho výlučnej osobnej starostlivosti a subsidiárne navrhol zveriť deti prednostne do jeho osobnej starostlivosti pri zachovaní spoločnej osobnej starostlivosti, ako aj dočasne zveriť deti do jeho osobnej starostlivosti do skončenia konania o zverení detí do jeho výlučnej osobnej starostlivosti v podstate s odôvodnením, ktoré sa dá zhrnúť tak, že matka neoprávneným premiestnením detí z Rakúska na Slovensko ohrozila najlepší záujem detí. Otec tvrdí, že matka vytrhla deti z prostredia, v ktorom boli sociálne integrované. Uvádza, že matka sa pokúša prerušiť jeho kontakt s deťmi.

Matka vyjadrila nesúhlas s návrhmi otca týkajúcimi sa osobnej starostlivosti a vzniesla námietku nedostatku medzinárodnej právomoci Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresný súd Bruck an der Leitha), ktorú v podstate odôvodnila tým, že deti mali sústavne obvyklý pobyt v Slovenskej republike. Matka tvrdí, že deti tam navštevovali školu, absolvovali návštevy u lekára, trávili voľný čas a v dome v Hainburgu an der Donau sa zdržiavali len na účely večere a prenocovania, a neboli tam sociálne integrované.

Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresný súd Bruck an der Leitha) uznesením zo 4. januára 2021 zamietol návrh otca týkajúci sa osobnej starostlivosti a návrh na dočasné zverenie detí do osobnej starostlivosti pre nedostatok medzinárodnej právomoci [omissis].

Landesgericht Korneuburg (Krajinský súd Korneuburg) ako odvolací súd uznesením z 23. februára 2021 [omissis] vyhovel odvolaniu, ktoré podal otec proti uvedenému uzneseniu, a zmenil napadnuté uznesenie tak, že námietka nedostatku medzinárodnej právomoci vznesená matkou bola zamietnutá.

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) na základe mimoriadneho opravného prostriedku „Revision“, ktorý podala matka, uznesením z 23. júna 2021 [omissis] potvrdil toto rozhodnutie odvolacieho súdu a zamietol mimoriadny opravný prostriedok „Revision“.

Matka podala 23. septembra 2021 návrh, aby Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresný súd Bruck an der Leitha) podľa článku 15 ods. 1 písm. b) a článku 15 ods. 2 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, požiadal súd Slovenskej republiky, aby podľa článku 15 ods. 5 tohto nariadenia prevzal právomoc, a subsidiárne podal žiadosť podľa článku 15 ods. 1 písm. b) a článku 15 ods. 2 písm. b) nariadenia z vlastného podnetu [omissis], lebo popri konaniach o návrate podľa Haagskeho dohovoru na Okresnom súde Bratislava I [omissis] a Okresnom súde Bratislava V (Slovensko) [omissis] sa vedú viaceré konania na súdoch Slovenskej republiky, ktoré sa začali tak na návrh otca, ako aj na návrh matky, tieto súdy už vykonali rozsiahle dokazovanie, a preto sú súdy Slovenskej republiky vo vhodnejšej situácii na rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach k obojom deťom.

Otec vyjadril nesúhlas s týmto návrhom matky a v podstate namietal, že k presunu právomoci podľa článku 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, môže dôjsť len vo výnimočných prípadoch a v každom prípade nie vtedy, keď sa na súdoch členského štátu, ktoré majú prevziať právomoc, vedie konanie o návrate podľa Haagskeho dohovoru.

Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresný súd Bruck an der Leitha) uznesením napadnutým v tomto konaní požiadal Okresný súd Bratislava V, aby po nadobudnutí právoplatnosti tohto napadnutého uznesenia podľa článku 15 ods. 1 písm. b) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, formou súdneho rozhodnutia prevzal právomoc v konaní o zverení oboch detí do osobnej starostlivosti a práve styku otca s jeho deťmi. Vychádzal z toho, že na základe okolností, že obe deti sú slovenskými štátnymi príslušníkmi, ktorí od júla 2020

žili s matkou v Bratislave a nie sú sociálne integrovaní v Rakúsku, súdy Slovenskej republiky sú vo vhodnejšej situácii na rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach a práve styku k obom deťom. Okresný súd Bratislava V podľa neho už vydal viaceré právoplatné rozhodnutia o práve styku otca s oboma jeho deťmi. Naproti tomu vedenie konania na rakúskom súde by bolo sťažené tým, že tak pri zisťovaní, ktoré vykonáva Kinder- und Jugendhilfeträger (kurátor pre deti a mládež, Rakúsko), ako aj pri činnosti znalkyne v odbore detská psychológia, ktorá už bola ustanovená, by sa všetky vypočúvania a zisťovania museli uskutočniť za účasti súdneho tlmočníka, čo je nielen nákladné a zdĺhavé, ale tiež to vedie k tomu, že pri preklade by sa mohli stratiť alebo nepresne reprodukovat' podstatné vyjadrenia.

Proti tomuto uzneseniu smeruje odvolanie podané otcom, ktorý uvádza ako odvolací dôvod nesprávne právne posúdenie a navrhuje zmeniť napadnuté uznesenie tak, že návrh matky na postúpenie veci Okresnému súdu Bratislava V podľa článku 15 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa zamietá. Otec subsidiárne navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutie bez vydania nového rozhodnutia, resp. vydať nové rozhodnutie po opätovnom prejednaní veci prvostupňovým súdom.

Matka navrhuje zamietnuť odvolanie. Navyše navrhuje požiadať Súdny dvor Európskej únie o výklad článku 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000.

Landesgericht Korneuburg (Krajinský súd Korneuburg) má ako odvolací súd rozhodnúť v druhom stupni o návrhu matky.

O prvej prejudiciálnej otázke:

1. Právny rámec:

V odôvodnení 12 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa uvádza:

„Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.“

V odôvodnení 13 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa uvádza:

„Toto nariadenie umožňuje v záujme dieťaťa, ako výnimku a za určitých podmienok, aby súd, ktorý má právomoc, postúpil vec súdu iného členského štátu, ak je tento súd vo vhodnejšej situácii na to, aby konal vo veci. V tomto prípade by však druhý súd už nemal mať právomoc postúpiť vec tretiemu súdu.“

V odôvodnení 17 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa uvádza:

„V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať Haagsky dohovor z 25. októbra 1980, doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. Súd členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané, majú mať možnosť zabrániť jeho návratu v osobitných a náležite odôvodnených prípadoch. Takéto rozhodnutie by sa však mohlo nahradiť následným rozhodnutím súdu členského štátu, v ktorom malo dieťa svoje obvyklý pobyt predtým, než došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu. Ak by takýto rozsudok ukladal návrat dieťaťa, návrat by sa mal uskutočniť bez potreby osobitného konania o uznaní a výkone takéhoto rozsudku v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané.“

Článok 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, stanovuje:

„Postúpenie súdu, ktorý je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci

1. *Vo výnimočných prípadoch, ak sa súdy členského štátu, ktoré majú právomoc vo veci samej, domnievajú, že súd iného členského štátu, vo vzťahu ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu, je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci alebo jej špecifickej časti, a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa, môžu:*

- a) prerušiť konanie vo veci alebo jej časti a vyzvať účastníkov, aby podali svoj návrh na súd tohto iného členského štátu podľa odseku 4; alebo*
- b) požiadali súd iného členského štátu, aby prevzal právomoc podľa odseku 5.*

2. *Odsek 1 sa vzťahuje [sa uplatní – neoficiálny preklad]*

- a) na návrh účastníka; alebo*

- b) z vlastného podnetu súdu; alebo
- c) na žiadosť súdu iného členského štátu, vo vzťahu ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu podľa odseku 3.

S postúpením na základe vlastného podnetu súdu alebo na žiadosť súdu iného členského štátu musí súhlasiť aspoň jeden z účastníkov.

3. *Dieťa má osobitnú väzbu k členskému štátu podľa odseku 1, ak tento členský štát:*

- a) *sa stal miestom obvyklého pobytu dieťaťa potom, ako sa na súde, ktorý je uvedený v odseku 1, začalo konanie; alebo*
- b) *je miestom pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa; alebo*
- c) *je štátom, ktorého štátnu príslušnosť má dieťa; alebo*
- d) *je miestom obvyklého pobytu nositeľa rodičovských práv a povinností; alebo*
- e) *je miestom, kde sa nachádza majetok dieťaťa, a vec sa týka opatrení na ochranu dieťaťa vo vzťahu ku správe, udržiavaniu alebo nakladaniu s týmto majetkom.*

4. *Súd členského štátu, ktorý má právomoc vo veci samej, určí lehotu, v ktorej sa na súde tohto iného členského štátu musí začať konanie podľa odseku 1.*

Ak sa v tejto lehote na súdoch konanie nezačalo, súd, na ktorom už konanie začalo, pokračuje vo výkone svojej právomoci v súlade s článkami 8 až 14.

5. *Súdy tohto iného členského štátu môžu, ak je to s ohľadom na špecifické okolnosti prípadu v najlepšom záujme dieťaťa, prijať právomoc do šiestich týždňov od podania návrhu podľa odseku 1 písm. a) alebo písm. b). V tomto prípade súd, ktorý začal konanie ako prvý, odmietne vykonávať svoju právomoc.*

Inak súd, ktorý začal konanie ako prvý, pokračuje vo výkone svojej právomoci v súlade s článkami 8 až 14.

6. *Na účely tohto článku súdy spolupracujú buď priamo alebo prostredníctvom ústredných orgánov určených podľa článku 53.“*

Súdny dvor Európskej únie doteraz vykladal ustanovenie článku 15 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, v tom zmysle, že toto ustanovenie predstavuje pravidlo osobitnej právomoci, odlišné od pravidla všeobecnej právomoci stanoveného v článku 8 ods. 1 uvedeného nariadenia, keďže tvorí výnimku, a preto sa má vykladať reštriktívne, a k postúpeniu veci

súdu, ktorý je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci, môže dôjsť len výnimočne (pozri napríklad uznesenie z 10. júla 2019, C-530/18, bod 24, a mnohé ďalšie).

Súdny dvor Európskej únie doteraz neodpovedal na otázku týkajúcu sa vzťahu medzi ustanoveniami článku 15 ods. 1 nariadenia a článkom 10 nariadenia. Ustanovenie článku 10 nariadenia v zásade predstavuje posilnenie postavenia súdov členského štátu pôvodu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom. Tieto súdy majú na základe *lex specialis*, odchylne od všeobecného pravidla článku 8 nariadenia, naďalej právomoc vo všetkých ďalších konaniach začatých po únose týkajúcich sa rodičovských práv a povinností, kým nenastane jeden z prípadov uvedených v článku 10 nariadenia. Predtým sa v hostiteľskom štáte ani v treťom štáte nemôžu začať konania týkajúce sa rodičovských práv a povinností (C-403/09).

Teraz je sporné, či v tých prípadoch, v ktorých členský štát, ktorý je podľa článku 15 ods. 1 písm. b) nariadenia požiadaný, aby prevzal právomoc, je zároveň tým štátom, v ktorom dieťa po neoprávnenom premiestnení medzitým nadobudlo obvyklý pobyt, môže dôjsť k presunu právomoci do tohto členského štátu.

V tejto súvislosti možno na jednej strane zastávať názor, že takému presunu bráni okolnosť, že články 10 a 11 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, obsahujú komplexný systém na riešenie otázok právomoci s podrobnými ustanoveniami, ktorých cieľom je zabezpečiť právomoc členského štátu pôvodu a neposkytnúť únoscovi nijakú výhodu, a preto článok 15 nariadenia nie je zlučiteľný s týmto konceptom a články 10 a 11 nariadenia treba uprednostniť ako *leges speciales* pred článkom 15 nariadenia.

Na druhej strane sa možno domnievať, že už znenie článku 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, dovoľuje presun právomoci aj vtedy, keď má súd prvého štátu právomoc podľa článku 10, 11, resp. 12 nariadenia, a tým sa má zabezpečiť, aby aj v týchto prípadoch existovala určitá pružnosť pri výkone právomoci, s cieľom čo najviac zohľadniť najlepší záujem dieťaťa. Okrem toho možno na podporu tohto právneho názoru uviesť, že zo systematiky ustanovení týkajúcich sa právomoci vyplýva, že obsahová právna úprava presunu právomoci podľa článku 15 nariadenia sa nachádza až na konci oddielu 2 nariadenia týkajúceho sa právomoci, a preto ju možno uplatniť na všetky situácie týkajúce sa právomoci uvedené pred týmto ustanovením a nie len na všeobecné pravidlo právomoci uvedené v článku 8 nariadenia, avšak presun právomoci podľa článku 15 nariadenia by mohol byť upravený bezprostredne po článku 8 nariadenia.

Vnútroštátna judikatúra týkajúca sa vzťahu článkov 10, 11 a 12 k článku 15 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, neexistuje.

O druhej prejudiciálnej otázke:

V prípade, ak sa na prvú otázku odpovie v tom zmysle, že presun právomoci je prípustný aj v prípadoch neoprávneného premiestnenia, je sporné, či je potom prípustné posúdenie len na základe kritérií a podmienok, ktoré boli doteraz uvedené v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie, konkrétne že

1. existuje väzba medzi dieťaťom a iným členským štátom,
2. súd príslušný rozhodnúť vo veci samej sa domnieva, že súd tohto iného členského štátu je vo vhodnejšej situácii na pojednanie veci, a
3. postúpenie je v najlepšom záujme dieťaťa (uznesenie Súdneho dvora Európskej únie z 10. júla 2019, C-530/18), alebo či sa okrem toho ešte musia zväžiť iné okolnosti, ktoré osobitne zohľadňujú špecifický charakter neoprávneného premiestnenia podľa Haagskeho dohovoru, a ak áno, ktoré okolnosti to môžu byť. Súdny dvor Európskej únie na túto otázku doteraz tiež neodpovedal.

Odvolací súd potrebuje vyriešiť všetky otázky, aby mohol definitívne rozhodnúť o návrhu na postúpenie predmetnej veci týkajúcej sa zverenia detí do osobnej starostlivosti súdom Slovenskej republiky. Ak je presun právomoci podľa článku 15 nariadenia prípustný aj v prípadoch, v ktorých sa žiada, aby právomoc prevzali súdy členského štátu, ktorý je zároveň členským štátom, v ktorom dieťa medzičasom nadobudlo obvyklý pobyt po neoprávnenom premiestnení, bude potrebné vyhovieť návrhu matky a potvrdiť napadnuté uznesenie, a to po preskúmaní kritérií relevantných pre presun právomoci. Ak by však presun právomoci nebol prípustný, bude potrebné zrušiť napadnuté uznesenie a zamietnuť návrh matky.

[omissis]

V Korneuburgu 4. januára 2022

[omissis]